

Maduixa i canvi?

XAVIER-DANIEL

UN cop més el cinema, com important mitjà de comunicació utilitzat de plataforma en el passat per difondre les ideologies del poder —des de Hitler, Mussolini i Lenin fins a Franco—, ha fet reflexionar el món sobre els possibles canvis i apertura ideològica, en aquest cas del règim castrista, a través d'un film, *Fresa y chocolate* de Tomás Gutiérrez Alea i Juan Carlos Tabío, on es tracta l'homosexualitat masculina per primera vegada en el cinema cubà com a tema central, i que ha esdevingut un fenomen social a Cuba. Jo diria que fins i tot superior al que, entre nosaltres, representà en finalitzar la dictadura franquista, l'èxit d'*El Diputado* d'Eloy de la Iglesia, amb la diferència que aquest feia una crítica coratjosa des de dintre del Partit Comunista Espanyol de la intolerància a l'homosexualitat.

A la presentació del film als Cinemes Verdi de Barcelona, vaig tenir l'ocasió de parlar amb el seu actor principal, Jorge Perugorría.

Gens amanerat —tot el contrari del seu personatge Diego—, molt expressiu, amb un somriure obert i mirada d'amic d'infància, Jorge Perugorría s'endinsa en una llarga conversa —que no reproduiré íntegrament per qüestió d'espai però no per manca d'interès de les seves paraules— on transmet aquell esperit de l'home que viu amb la passió del seu art, l'interpretatiu, i es manifesta com un gran comunicador, eufòric per l'èxit inesperat del seu primer gran paper en el cinema, un llançament que gràcies al realitzador Tomás Gutiérrez Alea "Titón" ha fet que arreu del món es conegui el seu treball, ja que el film ha estat venut a diferents països. El nostre diàleg finalitzà quan Alicia Luna, d'Alta Films, distribuïdora del film a l'Estat espanyol, vingué, de matinada, a rescatar-lo.

—A nivell professional i humà, posar-te en la pell de Diego, personatge ideològicament crític i reivindicatiu no és gens fàcil pel risc que comporta.

—El món intel·lectual de Diego no és el meu, a mi em van ensenyar igual que a David, però m'atreïa el personatge marginal, és més difícil a nivell interpretatiu. Fou tot un repte.

—I amb el temor tal vegada d'ésser encasellat.

—Això no, perquè es realitza poc cinema a Cuba i no crec que torni a tenir una altra oportunitat d'intepretar un paper semblant.

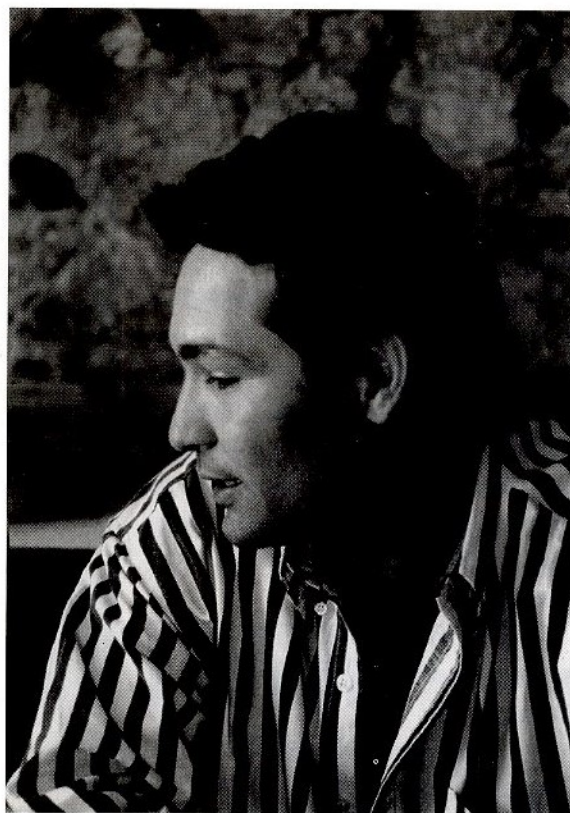
—Per la composició del personatge, havies vist altres actuacions on inspirar-te?

—William Hurt a *El beso de la mujer araña* i Eusebio Poncela a *La ley del deseo*, però jo havia de fer una composició diferent del personatge, a partir de la nostra realitat.

(La celebració del festival de Cinema de La Havana és una oportunitat única per veure aquests films estrangers que després no s'estrenen comercialment).

—Perquè el canvi de títol respecte la narració original de Senel Paz?

—*El lobo, el bosque y el hombre nuevo*, primer i *Enésimo rumor*, després, es van canviar per aspectes de comercialitat, es va creure que *Fresa y Chocolate* definia millor aquest món perquè eren els gelats que es preniën a *Copelia*, local gai molt popular l'any 1979.

ISIDRO

Moguda

Almendros roman ignorat

—Segons diu Titón "els homosexuals volen que tothom també ho sigui", no obstant caldria recordar-li que el 99% dels films que es fan imposen l'heterosexualitat.

—Sí, això és cert, però també els homosexuals són peculiars i volen lluitar contra aquesta imatge encara que en la vida quotidiana és el contrari. Veuen també com a signe ambigu la imatge d'un home fumant un cigar.

(Em qüestiono si no serà per aquest motiu que el magnatari ha deixat de fumar-los, però no li ho dic).

—Ens ha sorprès que a la redacció de la revista un 80% de les cartes rebudes provenen de Cuba i ens demanen

contactes.

—Aquesta allau de missatges és conseqüència de la necessitat imperant que tenen els gais del nostre país de contactar amb l'exterior i la possibilitat de viatjar.

—Què en penses de publicacions com la nostra?

—És la primera entrevista que em fan d'una revista especialitzada. A Cuba també hi ha publicacions gais però és possible que no responguin a les inquietuds del món gai cubà. La vostra tasca és important perquè existeixi l'enteniment i ajudi a persones que puguin sentir-se marginades per la seva opció sexual.

—¿Coneixes el film *Conducta impropia*, co-realitzat per Néstor Almendros sobre l'homosexualitat a Cuba?

—Mai no s'ha vist. Jo vaig llegir el llibre (que em va costar de trobar). A Néstor Almendros mai no se li ha donat cap valor, no se n'ha parlat ni quan va guanyar l'Òscar ni quan va morir de la sida. I això que arribaven films on ell treballava.

—Les condicions dels malalts de la sida sembla ser que eren deplorables a La Havana.

—Estaven reclosos, amb manca de recursos, però rebien una atenció especial, sense ésser lliures (no podien sortir), ara ja és diferent.

—Titón deia que podien sortir sempre que fos acompanyats, per no transmetre la malaltia a ningú (?). Bé, Titón ha pogut realitzar aquest film en règim de co-producció, però un director de la teva generació l'hagués pogut fer?

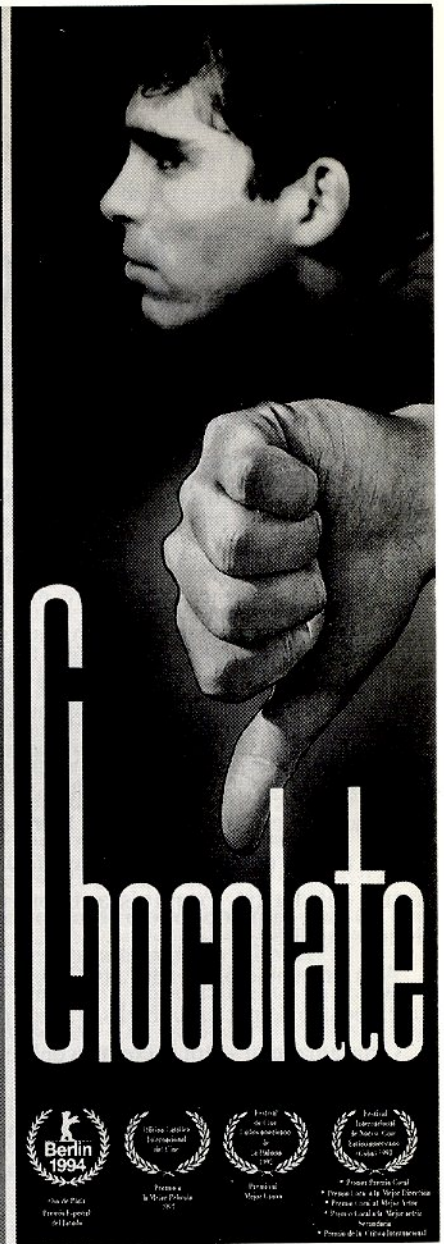
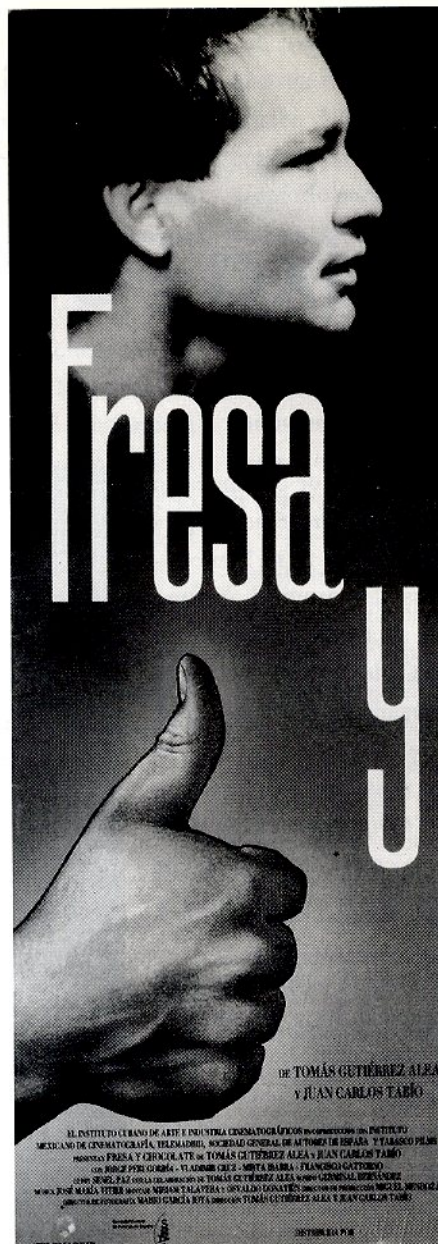
—És una obra compromesa i Titón té la veterania i prestigi, però crec que de no fer-lo un jove seria perquè no l'hi deixessin sinó perquè els mateixos creadors s'autocensuren.

—A què atribueixes la protesta d'alguns exiliats a Miami.

—Hi ha un grup extremista que està en contra de la compra del film i la seva distribució als EUA pels diners que representa pagar per un film d'aquestes característiques. Jo crec que el film agradarà als gais exiliats a Miami.

—Tenint en compte l'època on se situa el film, per la reacció homofòbica que es vivia al país, l'evocació de Lezama Lima i el seu *Paradiso* és admirable.

—Lezama fou reivindicat després del 79 ja que els seus llibres no es podien trobar. Al capítol vuitè parlava de l'homosexualisme i per aquest motiu retiraren la seva obra *Paradiso*. Aquest homenatge era necessari al film especialment per als joves que, com jo, quan era estudiant ens el feien ignorar.

—Una bona mostra d'educació castradora.

—Sóc de la generació del 65 i ens formaren sense aquests coneixements d'autors cubans homosexuals. Ara em trobo amb amics que, essent estudiants de medicina o d'enginyeria, desconeixien qui era Lezama Lima, com David en el film.

(Reafirmo la meua convicció: l'homofòbia és un signe d'auto-repressió).

Premi Gai berlinès

L'espontaneïtat sembla ser una virtut en el cas d'aquest jove i gran actor de teatre cubà i crec que la sinceritat també, encara que de vegades em doni la impressió que no arriba a aprofundir en aspectes que ell voldria matisar i un impuls superior a ell no li permet de fer-ho. Jorge, evidentment, no és dels que viuen a Miami i es troba de pas en un país estranger. "La meua vida, el meu treball, és a Cuba".

Fins i tot qui viu llargues temporades fora de Cuba es comporta amb molta prudència. Un estudiant que vaig conèixer a l'antic Berlín de l'Est, cubà que es prostituïa amb turistes d'alt standing a l'hotel més car de la ciutat, canviava radicalment la seva actitud —pronunciava el seu comportament masculista—

quan es trobava amb algun amic de Cuba en visita oficial a Alemanya.

Però em semblen contradictòries les afirmacions fetes a la roda de premsa de *Fresa y Chocolate* per Tomás Gutiérrez Alea: "Hi ha alts càrrecs a qui la seva homosexualitat els és reconeguda, avui, a Cuba". El seu cinisme va en augment i els mitjans de comunicació presents sense reaccionar. "En el film no hi ha hagut autocensura—afirma contundent Titón—per no mostrar relacions sexuals entre els dos protagonistes. Exposem un amor sublimat, però sense cap retorciment darrera". És a dir, es reconeix el retorciment dels alts càrrecs.

Continua Titón, "d'homosexualisme, n'hi ha molta a Cuba, en tots el països masculistes es dona aquest fenomen. No en conec els motius, però hi ha molta homosexualitat."

Al final, haurem de creure la dita popular cubana —i que respectem en el seu castellà original—: "*Se dice que en Cuba se folia por ver la leche correr*" i dubtar d'aquell altre que diu "*la revolución no entra por el culo*".

Fresa y chocolate ha rebut premis tan oposats ideològicament com el de l'OCIC (Oficina Catòlica Internacional del Cinema) i el premi Ós de Pelussa que otorga la Comunitat Gai de Berlín, en el Festival Internacional de Cinema de Berlín d'enguany. Per cert, aquest darrer premi no consta en la publicitat del film. (?). El fet que *Fresa y Chocolate* hagi esta guardonat per jurats tan diferents dissipa la trampa que l'ambigüitat del film tendeix i per tant complau, entre d'altres, la moral catòlica, que consola pobres marginats

i els grups reivindicatius menys exigents. Perquè estimo el poble cubà dubto que aquest sigui el camí que provoqui un canvi respecte l'homosexualitat a Cuba. Potser si en lloc d'aquesta abraçada fraternal, de comprensió, de llàstima i a la vegada de captació d'adeptes a la revolució, al final del film s'insinués una relació més profunda i emocional, canviaria tot el concepte del discurs i es podria parlar de canvi; o bé que en lloc de la típica marieta —però culta, això sí, gràcies a la revolució— la crítica al Govern la fes David, —que pertany al Partit— o algú amb un comandament de més graduació, aleshores sí que canviaria, i molt, el concepte del "degenerat". El que ens dona —i això ho hem après del cinema franquista— és una imatge de canvi perquè res no canviï. S'admeten "*locas*" que són molt simpàtiques i es rebutgen els mascles que estimen mascles perquè estan massa a prop de la majoria, és a dir, es podria identificar molta gent i no convé. Ni Tomás Gutiérrez Alea és Jaime Humberto Hermosilla, ni Cuba és Mèxic, però una cosa és certa, aquest últim cineasta ha desterrat el concepte típic del masculisme al seu país. Imagino quin hagués estat el resultat de *Fresa y chocolate* si l'autor de *Doña Herlinda y su hijo* fos el seu director, ja que es tracta d'una coproducció amb Mèxic i l'Estat espanyol. De totes maneres i pels grans amics que tinc a Cuba, l'esperança en un canvi autèntic, real, no la perdre i com diu Diego "visca el comunisme democràtic" i, sense ironia, Jorge afirma "sortosament cada dia hi ha menys Davids i més Diegos a Cuba".

PRIMER FESTIVAL DE TEATRE GAI I LÈSBIC DE BARCELONA

*Un Festival
per a tots els públics*

Del 29 de juny al 10 de juliol

SAT/Centre Urbà de les Arts i l'Espectacle

Organitza: Casal Lambda

25è Aniversari de Stonewall

Companyies de Barcelona, Bilbao, Huelva, Madrid i Saragossa

TEATRE cada nit a les 22 h i diumenges 19 h

VIDEO cada vespre a les 21 h - entrada lliure

ESPECTACLES divendres i dissabtes a les 24 h - entrada lliure

DANSA diumenge 3 - 19 h

BALL DE CLOENDA diumenge 10 - 19 h

Preu únic per espectacle: 1000 pts. Reserves Tel. SAT: 311.92.22
Abonament 5 espectacles: 3800 pts. Casal Lambda: 412.72.72

El Casal Lambda és una entitat concertada amb l'Ajuntament de Barcelona,
la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya